

## 6.4. Odpisy aktualizujące należności i ich ewidencja

Przejawem ostrożności w wycenie bilansowej należności są odpisy aktualizujące ich wartość<sup>4</sup>. Wartość należności aktualizuje się, uwzględniając stopień prawdopodobieństwa ich zapłaty, poprzez dokonanie odpisu aktualizującego w odniesieniu do [uor, art. 35b ust. 1 pkt 1–5]:

- 1) należności od dłużników postawionych w stan likwidacji lub w stan upadłości – do wysokości należności nieobjętej gwarancją lub innym zabezpieczeniem należności, zgłoszonej likwidatorowi lub sędziemu komisarzowi w postępowaniu upadłościowym,
- 2) należności od dłużników w przypadku oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości, jeżeli majątek dłużnika nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego – w pełnej wysokości należności,
- 3) należności kwestionowanych przez dłużnika oraz z których zapłatą dłużnik zalega, a według oceny sytuacji majątkowej i finansowej dłużnika spłata należności w umownej kwocie nie jest prawdopodobna – do wysokości niepokrytej gwarancją lub innym zabezpieczeniem należności,
- 4) należności stanowiących równowartość kwot podwyższających należności, w stosunku do których uprzednio dokonano odpisu aktualizującego – w wysokości tych kwot, do czasu ich otrzymania lub odpisania,
- 5) należności przeterminowanych lub nieprzeterminowanych o znacznym stopniu prawdopodobieństwa nieściągalności, w przypadkach uzasadnionych rodzajem prowadzonej działalności lub strukturą odbiorców – w wysokości wiarygodnie oszacowanej kwoty odpisu, w tym także ogólnej, na nieściągalne należności.

Zgodnie z uor odpisy aktualizujące wartość należności zalicza się odpowiednio do pozostałych kosztów operacyjnych lub do kosztów finansowych – zależnie od rodzaju należności, której dotyczy odpis aktualizujący [uor, art. 35b ust. 2]. Należności umorzone, przedawione lub nieściągalne zmniejszają dokonane uprzednio odpisy aktualizujące ich wartość. W przypadku ustania przyczyny, dla której dokonano odpisu aktualizującego, wartość należności, równowartość całości lub odpowiedniej części uprzednio dokonanego odpisu aktualizującego zwiększa wartość należności i podlega zaliczeniu odpowiednio do pozostałych przychodów operacyjnych lub przychodów finansowych. Aktualizacja wartości należności dotyczy także kwot podwyższających należności, w tym naliczonych odsetek za zwłokę.

Ewidencja odpisów aktualizujących wartość należności prowadzona jest na koncie syntetycznym zespołu 2 wzorcowego planu kont „Rozrachunki i roszczenia”, „Odpisy aktualizujące wartość należności”. Jest to konto korygujące do kont głównych poszczególnych rodzajów rozrachunków, na których księguje się wartość należności. Ewidencję odpisów aktualizujących wartość należności prezentuje schemat 6.1.

Odpisy aktualizujące wartość należności dokonywane są na podstawie indywidualnej oceny należności od poszczególnych dłużników (dotyczy to należności określonych w uor, art. 35b ust. 1), jak również na podstawie ogólnej oceny należności, bez identyfikacji dłużnika (należności określone w uor, art. 35b ust. 1 pkt 5).

<sup>4</sup> Jednostki mikro i małe mogą nie dokonywać odpisów aktualizujących należności (uor, art. 7 ust. 2b).

Konta rozrachunków i roszczeń	Odpisy aktualizujące wartość należności	Pozostałe koszty operacyjne
	(2)	(1a)
Pozostałe przychody operacyjne		Koszty finansowe
	(3a)	(1b)
Przychody finansowe		
	(3b)	

**Schemat 6.1.** Ewidencja odpisów aktualizujących wartość należności*Objaśnienia*

- (1) – dokonanie odpisu aktualizującego wartość należności z:
  - (1a) – działalności operacyjnej,
  - (1b) – działalności finansowej,
- (2) – spisanie należności umorzonych, przedawnionych lub nieściągalnej objętej odpisem aktualizującym,
- (3) – zmniejszenie odpisu aktualizującego w wyniku spłaty należności z:
  - (3a) – działalności operacyjnej,
  - (3b) – działalności finansowej.

Indywidualnych odpisów aktualizujących wartość należności dokonuje się osobno dla każdej nieściągalnej należności. Ich wartość określa się na podstawie oceny ryzyka nieściągalności przypisanego konkretnemu dłużnikowi. Odpisy dotyczą konkretnej należności i mają ściśle określoną kwotę wynikającą z dokumentów źródłowych i kont analitycznych należności. Szacując wielkość odpisu, należy brać pod uwagę między innymi takie czynniki, jak: przyczyny zwłoki w zapłacie, sytuację płatniczą dłużnika, czas zalegania z zapłatą, wyniki monitów i przeprowadzonych rozmów. Indywidualny odpis aktualizacyjny może obejmować całość lub część niepokrytej gwarancją lub innym zabezpieczeniem należności (łącznie z zawartym w niej VAT), w zależności od wiążącego się z nią ryzyka. Biorąc pod uwagę stopień ryzyka, można na przykład ustalić wartość odpisu w wysokości 25%, 50%, 75% lub 100% kwoty należności. Oprócz indywidualnych odpisów aktualizujących wartość należności w przedsiębiorstwach jednostki mogą także dokonywać odpisów ogólnych dotyczących ryzyka niespłacenia należności przez pewną grupę odbiorców. Są to odpisy stanowione w sposób globalny. Podstawą ich ustalania jest wiarygodne uzasadnienie realnego poziomu ściągalności należności, niższego niż to wynika z dokonanych transakcji sprzedaży. Szacunku należności wątpliwych, będącego bazą do określenia wartości ogólnych odpisów aktualizujących, można dokonywać różnymi metodami. Najbardziej popularne z nich to:

- metoda procentu od należności (*percentage of accounts receivable*),
- metoda procentu od sprzedaży (*percentage of sales*).